

Цитування:

Шумілова В. В. Національний заслужений академічний ансамбль танцю України імені П. Вірського як предмет мистецтвознавчого дослідження (2010–2020-ті рр.). *Вісник Національної академії керівних кадрів культури і мистецтв* : наук. журнал. 2021. № 2. С. 211–216.

Шумілова Вікторія Віталіївна,
заслужена артистка України, доцент,
доцент кафедри хореографії
Національної академії керівних кадрів
культури і мистецтв
ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-4203-6832>
artvikvit@gmail.com

Shumilova V. (2021). The Virsky Ukrainian National Dance Company in the scope of the art research (between 2010–2020 years). *National Academy of Culture and Arts Management Herald: Science journal*, 2, 211–216 [in Ukrainian].

**НАЦІОНАЛЬНИЙ ЗАСЛУЖЕНИЙ АКАДЕМІЧНИЙ АНСАМБЛЬ ТАНЦЮ УКРАЇНИ
ІМЕНІ П. ВІРСЬКОГО ЯК ПРЕДМЕТ МИСТЕЦТВОЗНАВЧОГО ДОСЛІДЖЕННЯ
(2010–2020-ті РР.)**

Метою публікації стало вивчення нових історичних, культурологічних та мистецтвознавчих джерел, опублікованих впродовж 2010–2020 рр. й пов'язаних з роботою НЗААТУ ім. П. Вірського. **Методологія роботи** включає використання таких методів дослідження: загальноісторичний, порівняльний, діалектичний, аналітичний, системний тощо. **Наукова новизна** публікації полягає в тому, що в ній вперше досліджено історіографічні джерела, сформовані впродовж 2010–2020 рр., які істотно розширили наукову проєкцію на вивчення історичного та мистецтвознавчого дискурсу, пов'язаного з діяльністю НЗААТУ ім. П. Вірського. **Висновки.** Історичний період 2010–2020 рр., пов'язаний з мистецьким доробком НЗААТУ ім. П. Вірського, представлений монографіями та публікаціями сучасних вітчизняних дослідників: Т. Благової, О. Бурковського, Н. Вадясової, Д. Вернигора, Ю. Вернигора, Є. Досенка, М. Курінної, В. Литвиненка, Є. Роя, Р. Савченка, Н. Семенової, В. Чернеця, В. Шульгіної, В. Шумілової та ін. Ними було розглянуто життєвий і творчий шлях балетмейстерів, які працювали у Державному ансамблі танцю УРСР (П. Вірський, М. Вантух), проаналізовано основні етапи формування їхніх мистецьких концепцій, визначено пошуки постановників у площині нетипових композиційних закономірностей, простежено динаміку розвитку музично-хореографічної драматургії сучасних танцювальних вистав НЗААТУ ім. П. Вірського тощо.

Ключові слова: ансамбль танцю імені П. Вірського, українська народно-сценічна хореографія, танцювальне мистецтво.

Shumilova Viktoriia, Honoured Artist of Ukraine, Associate Professor of the Department of Choreography of National Academy of Managerial Staff of Culture and Arts

The Virsky Ukrainian National Dance Company in the scope of the art research (between 2010–2020 years)

The purpose of the article has been to learn new historical, cultural and art sources have been posted between 2010–2020 years, related to the Virsky Ukrainian National Dance Company occupation that. **The methodology** includes the researching methods usage such as: overall historical, comparative-historical, dialectical, analytical, systemic, etc. **The scientific novelty** implies the novice in the researched historiographical sources made up between 2010–2020 years that have significantly boosted the scientific projection to learn the historical and art facts related to the Virsky Ukrainian National Dance Company occupation. **Conclusions.** The historical timeline between 2010–2020 years related to the Virsky Ukrainian National Dance Company art outcomes is presented by modern domestic researcher's monographs and publications such as: T. Blagova, O. Burkovsky, N. Vadiasova, D. Vernygor, Y. Vernygor, E. Dosenko, M. Kurinna, V. Lytvynenko, E. Roy, R. Savchenko, N. Semenova, V. Chernets, V. Shulgina, V. Shumilova etc. Due to inquire the life and creative path the choreographers who have served for the USSR State Dance Ensemble (P. Virsky, M. Vantukh), the researchers analyzed the main phases to come up with their art approaches, determined to search the chiefs regarding to the extraordinary compositional consistency, observed the dynamic to develop the musical-choreographic drama by the Virsky Ukrainian National Dance Company modern dance performances etc.

Key words: Virsky Dance Company, Ukrainian folk-stage choreography, dance art.

Актуальність теми дослідження. У вітчизняній науковій та публіцистичній літературі існує чимало інформації про мистецьку діяльність і творчу спадщину Національного заслуженого академічного ансамблю танцю України імені Павла Вірського (далі – НЗААТУ ім. П. Вірського [скорочення – автора публікації]¹). Колектив виник у 1937 р. за ініціативи хореографів Павла Вірського та Миколи Болотова. У 1940 р. творчий осередок було трансформовано у Державний ансамбль пісні і танцю, але у 1951 р. знову реорганізовано. Оновлений колектив очолив його засновник – П. Вірський, який керував художнім осередком упродовж 1955–1975 років. У подальші десятиліття на чолі Державного ансамблю танцю УРСР² постали: Олексій Гомон (1975–1976 рр.), Кім Василенко (1976–1977 рр.), Олександр Сегаль (1977–1980 рр.) та Мирослав Вантух (з 1980 р. й до сьогодні). Упродовж цих років артисти, балетмейстери, педагоги колективу проводили активну й копітку роботу, спрямовану на неперервне удосконалення власного професійного рівня, динамічно впроваджували високі сценічні стандарти на вітчизняній танцювальній сцені, поповнювали поточний репертуар новими сценічними творами, популяризували українську хореографічну культуру як у нашій державі, так і за кордоном.

Впродовж свого сценічного життя один з найвідоміших вітчизняних танцювальних колективів неодноразово опинявся у центрі наукової уваги українських культурологів, театрознавців, істориків. Продовжується робота з висвітлення різнобічних аспектів функціонування ансамблю і у наш час. Актуальність цієї наукової розвідки зумовлена мистецтвознавчим інтересом до історіографічних джерел, які продовжують з'являтися й висвітлювати нові факти з творчого літопису НЗААТУ ім. П. Вірського.

Аналіз досліджень і публікацій довів, що до піднятої у публікації проблематики неодноразово зверталися українські мистецтвознавці та культурологи: Г. Боримська [2], Л. Козиренко [6], Т. Павлюк [12], Ю. Станішевський [16; 17; 18; 19; 20], Л. Цветкова [21] та ін. Проте, незважаючи на досить докладний аналіз монографій та публікацій, оприлюднених до 2010-х рр., сьогодні можемо розширити історіографію, пов'язану з діяльністю НЗААТУ ім. П. Вірського мистецтвознавчими розвідками, підготовленими впродовж останнього десятиліття.

Метою публікації стало вивчення нових історичних, культурологічних та мистецтвознавчих джерел, опублікованих

впродовж 2010–2020 рр., й пов'язаних з роботою НЗААТУ ім. П. Вірського.

Виклад основного матеріалу. Історіографію, сполучну з історичною та мистецькою спадщиною НЗААТУ ім. П. Вірського умовно розподілено на два періоди: радянський (1960–1990 рр.) та пострадянський (від 1991 р. й до сьогодні). Останній додатково розкладено на дві історичні площини: 1991–2000 рр. і 2010–2020 рр.

Перший період історіографії проблеми представлений монографічними роботами: Н. Козловського та Д. Бальтерманца «Державний заслужений ансамбль танцю Української РСР» (Київ, 1960) [7]; Ю. Станішевського «Павло Павлович Вірський. Народний артист СРСР» (Київ, 1962) [19]; Л. Козиренко «Українські “зірки” і Південний хрест» (Київ, 1967) [6]; Г. Боримської «Самоцвіти українського танцю» (Київ, 1974) [2]. Авторами було розглянуто творчу біографію П. Вірського до 1960-х рр., проаналізовано його хореографічні постановки, здійснені під час роботи з танцювальною групою Ансамблю пісні і танцю Радянської армії ім. О. Александрова (1942–1955 рр.). Дослідниками було встановлено, що переважна більшість танцювальних номерів, поставлених П. Вірським в Україні, запозичувалася з народного побуту мешканців українських сіл (наприклад, з с. Кропивня Розважівського р-ну Київської обл. – «Шевчики»; з с. Решетилівка Решетилівського р-ну Полтавської обл. – «Рукодільниці») тощо. Окрему увагу науковців привернула гастрольна діяльність Державного ансамблю танцю УРСР, зокрема, на теренах Латинської Америки (1965), що супроводжувалася надзвичайним успіхом колективу.

Другий період історіографії містить монографії та публікації, оприлюднені після 1991 р., коли Україна здобула незалежність й у науковій сфері зникли певні директивні обмеження щодо правдивого висвітлення окремих сторінок історії НЗААТУ ім. П. Вірського, а також роботи творчих постатей, які співпрацювали з колективом.

Так, упродовж 1990–2000-х рр. історіографія проблематики, що розглядається, поповнилася науковими розвідками: Ю. Станішевського «Окрилені генієм Павла Вірського» (1997) [18], «Три ювілеї ансамблю» (2003) [20], «Геній українського танцю» (2005) [16], «На крилах танцю» (2009) [17]; Т. Павлюк «Українське балетмейстерське мистецтво другої половини ХХ століття» (2005) [12]; Л. Цветкової «Творча спадщина П. П. Вірського як невичерпне джерело

розвитку мистецтва танцю» (2005) [21], які по-новому, ніж їхні попередники, поглянули на творчий доробок НЗААТУ ім. П. Вірського, з репертуару якого зникли «ідеологічно вмотивовані» танцювальні композиції, такі як: «На кукурудзяному полі», «Колгоспна полька», «Моряки флотилії “Радянська Україна”», «Шахтарська святкова», «Жовтнева легенда» та ін., а замість них з'явилися нові – «Карпати», «Літа молодії», «Український танець з бубнами» та ін. в постановці М. Вантуха.

У 2010–2020 рр. до проблематики долучилися Т. Благова [1], О. Бурковський [3], Н. Вадясова, В. Чернець, В. Шульгіна [4], Д. Вернигор [5], Ю. Вернигор, Є. Досенко [11], М. Курінна [8; 9], В. Литвиненко [10], Є. Рой [13], Р. Савченко [14], Н. Семенова [15], В. Шумілова [22]. Розглянемо роботи перелічених дослідників у хронологічному порядку докладніше.

Життєвий і творчий шлях П. Вірського, пов'язаний з його балетмейстерською роботою, представлено у книзі «Павло Вірський», підготовленої до друку Ю. Вернигором та Є. Досенком (Вінниця, 2012) [11]. Упорядниками було зібрано унікальні фото- та документальні матеріали, надані авторам учнями та послідовниками творчості видатного балетмейстера. Дослідники проаналізували основні етапи формування таланту П. Вірського, зокрема, у контексті його постановочної діяльності у Державному ансамблі танцю УРСР; розглянули передумови створення ним окремих танцювальних шедеврів, що згодом увійшли до скарбниці української хореографічної культури.

Специфіку сценічної роботи П. Вірського та її вплив на подальші постановочні пошуки В. Вронського, М. Трегубова, Г. Березової та інших митців, було розглянуто у статті Н. Семенової «Принципи балетмейстерської творчості Павла Вірського та їх вплив на розвиток українського балетного театру» (2014) [15, 156–165]. Авторка довела, що сценічний доробок П. Вірського завдяки поєднанню традицій світового танцювального мистецтва з новаторськими тенденціями, характерними для середини ХХ ст., слугував високим зразком залучення народної хореографії у розробку академічних творів, що мали місце на вітчизняній сцені у 1950–1960-х роках. Дослідниця наголосила, що балетмейстерський успіх П. Вірського став закономірним проявом його сміливого звернення до музики, не призначеної для сценічного втілення, реалізації вистав різних за жанрами, стильовими ознаками та ідейно-тематичною основою.

У публікації Є. Роя «Риси симфонізму в театралізованих композиційних структурах народно-сценічної хореографії Павла Вірського» (2015) [13, 99–107] розглянуто взаємодію української автентичної хореографії та музично-театрального мистецтва, реалізовану творчим генієм П. Вірського. Дослідник наголосив, що мистецький пошук балетмейстера йшов шляхом поєднання нетипових композиційних закономірностей, серед яких Є. Рой виділив: елементи симфонізму, театральну режисуру, оновлену хореографічну лексику (синтез класичної та фольклорної хореографії) тощо.

На дослідницьку увагу заслуговує дисертаційне дослідження В. Литвиненка «Трансформація української народної хореографії та її концептуалізація в театрі танцю Павла Вірського» (Київ, 2017) [10]. Предметом наукової рефлексії стали для В. Литвиненка перетворення у мистецькій площині народної хореографії, які відбулися завдяки творчому переосмисленню танцювальної лексики та жанрової драматургії П. Вірським. В. Литвиненко виявив роль традиційних фольклорно-етнографічних елементів у постановчій концепції балетмейстера, простежив їх вплив на жанрово-стилістичне вирішення хореографічних спектаклів Державного ансамблю танцю УРСР. Дослідник з'ясував особливості виражальних засобів танцювального мистецтва, використаних П. Вірським для відтворення реалістичних художніх образів. Науковцю також вдалося простежити динаміку формування сценічних принципів роботи балетмейстера, спрямованих на формування музично-хореографічної драматургії танцювальних вистав.

У науковій розвідці Т. Благової «Динаміка формування концептів професії балетмейстера в Україні (на матеріалі творчості П. Вірського)» (2016) [1, 24–29] обґрунтовано значення творчої та педагогічної спадщини П. Вірського у контексті його роботи в Державному ансамблі танцю УРСР. Дослідниця охарактеризувала головні напрями професійної діяльності хореографа, висвітлила його балетмейстерський доробок, проаналізувала низку художньо-естетичних принципів роботи у хореографічному колективі найвищого фахового рівня. Т. Благова дійшла висновку, що розглянуті нею тенденції професійної діяльності П. Вірського варто визначити як етапні у розвитку вітчизняного танцювального мистецтва й хореографічної освіти, які вплинули на подальший розвиток українського балетмейстерства, спрямували творчі пошуки хореографів наступних поколінь.

Схожі думки викладено у публікації Д. Вернигора «Український танок – світова візитівка (до ювілею Національного заслуженого ансамблю танцю імені Павла Вірського)» (2018) [5, 757–766]. Автором було розглянуто творчий і життєвий шлях П. Вірського у руслі культурної дипломатії, коли хореограф разом з артистами Державного ансамблю танцю УРСР презентував вітчизняне мистецтво за кордоном (понад 20 країн світу). Як слушно зазначив Д. Вернигор, виступи колективу мали не лише значний сценічний успіх, але й справили великий політичний резонанс. Дослідник проаналізував низку публікацій у зарубіжній пресі, присвячених гастролям колективу, зокрема у таких часописах як: «Фігаро літерер», «Юманіте», «Міді Лібр», «Парізьєн Лібр», «Монд», «Франс-суар» (Франція), «Манчестер Гардіан», «Дейлі Міррор» (Великобританія), «Вісті з Хайфона» (В'єтнам), «Ультіма ора» (Перу), «Сатердей Ревю», «Нью-Йорк таймс», «Нью-Йорк Міррор» (США), «Драпо руж» (Бельгія), «Едмонтон Джорнел» (Канада), «Нуєстра» (Аргентина) тощо. За спостереженням Д. Вернигора, всі перелічені часописи відзначали високий професійний рівень артистів, глибоку режисерську і балетмейстерську обізнаність П. Вірського, який створив унікальне театральне видовище спільно з академічно вивченими танцівниками.

1930-і рр., які відзначені в балетмейстерській практиці П. Вірського як період накопичення досвіду, реалізованого згодом у Державному ансамблі танцю УРСР, було розглянуто у науковій розвідці Р. Савченка «Використання принципів художнього реалізму у балетних виставах 1930-х років на прикладі балетмейстерської діяльності Павла Вірського та Миколи Болотова» (2017) [14, 214–222]. Автор визначив основні етапи роботи П. Вірського у балетних трупах Одеського та Київського театрів опери та балету, надав мистецтвознавчу характеристику таким виставам (поставленим у співавторстві з М. Болотовим) як: «Червоний мак», «Есмеральда», «Корсар», «Лебедине озеро», «Раймонда», «Марна пересторога», «Міщанин з тоскани». Р. Савченко наголосив, що плідний досвід, набутий П. Вірським у 1930-х рр., безперечно, вплинув на роботу балетмейстера, пов'язану із організацією у 1937 р. Державного ансамблю танцю УРСР. Зокрема, у творчості постановника сформувалися такі прикладні фахові риси, як: побудова чіткої драматургійної композиції, відмова від умовного жесту, створення реалістичних образів, поєднання пантоміми з танцем тощо.

У 2017–2018 рр. друком вийшли наукові

публікації М. Курінної: «Валерія Вірська: «Ми були справжні діти війни...» (2018) [8, 82–86] і «Павло Вірський та Державний заслужений академічний ансамбль танцю України в розсекречених документах з архіву органів держбезпеки УРСР» (2019) [9, 230–241].

У першій з них, на основі автобіографічних спогадів колишньої солістки Державного ансамблю танцю УРСР – Валерії Котляр-Вірської (записані авторкою у червні 2011 р.), дослідниця висвітлила відомості про становлення київської балетної школи у 1940-х рр., роботу майстрів балетної сцени 1940–1960-х років (А. Ваганової, Г. Березової, Н. Верикундової, З. Лур'є, О. Сталінського та ін.), проінформувала про центральний етап організації Державного ансамблю танцю УРСР під керівництвом П. Вірського після 1955 року.

У другій публікації М. Курінна розглянула діяльність П. Вірського та артистів Державного ансамблю танцю УРСР крізь призму архівних документів, що зберігаються в архіві сучасної Служби безпеки України. Окрему увагу було приділено слідчій справі старшого брата П. Вірського – Олексія Вірського, розстріляного 1937 р. в Одесі, коли його було «визнано» учасником троцькістської терористичної організації, члени якої нібито проводили шкідницьку роботу у культурно-освітніх установах Одеської області. Авторка дійшла висновку, що П. Вірський був змушений жити і творити у складний ідеологічний та політичний час, брати на себе відповідальність не лише за творче обличчя колективу, але й за всі події, що відбувалися з танцівниками, особливо під час їхніх гастролей за кордоном. М. Курінна наголосила, що балетмейстеру тривалий час (1937–1957) довелося нести на собі тягар члена родини «ворога народу», проте, продовжувати створювати свої найкращі хореографічні роботи.

Варто підкреслити, що з діяльністю Державного ансамблю танцю УРСР, а згодом НЗААТУ ім. П. Вірського щільно пов'язана постать балетмейстера Мирослава Вантуха, творчий доробок якого опинився у центрі уваги дослідників: О. Бурковського, Н. Вадясової, В. Чернеця, В. Шульгіної та В. Шумілової.

Монографічне дослідження О. Бурковського «Завжди в дорозі» (Київ, 2013) [3] знайомить з роздумами Мирослава Вантуха про мистецтво (записані автором книги у безпосередньому спілкуванні з майстром сцени), його спогадами про митців, які допомогли йому утвердитися на великій сцені, міркуваннями про подальше художнє спрямування сучасної народно-сценічної

хореографії тощо.

Педагогічні та мистецькі роздуми М. Вантуха про розвиток вітчизняного народно-сценічного танцю опинилися у колі наукових зацікавлень дослідників Н. Вадясової, В. Чернеця, В. Шульгіної «Мистецько-педагогічна школа видатного діяча української культури Мирослава Вантуха» (Київ, 2012) [4]. Автори висвітлили життєвий і творчий шлях балетмейстера, визначили й обґрунтували провідні чинники, які вплинули на становлення М. Вантуха як високодуховної особистості, проаналізували внесок митця у розвиток української народно-сценічної хореографії.

Схожу аналітику відображено у публікації В. Шумілової «Початковий етап становлення творчої особистості Мирослава Михайловича Вантуха (до 80-річчя від дня народження)» (2018) [22, 199–204]. Авторка розглянула основні етапи професійної освіти постановника, визначила причини переходу М. Вантуха на роботу у Державний ансамбль танцю УРСР ім. П. Вірського, відобразила власні міркування щодо вміння балетмейстера створити необхідну творчу та психологічну атмосферу для подальшого гармонійного розвитку мистецьких процесів у колективі тощо.

Наукова новизна публікації полягає в тому, що в ній вперше досліджено історіографічні джерела, написані впродовж 2010–2020 рр., які істотно розширили наукову проєкцію на вивчення історичного та мистецтвознавчого фактажу, пов'язаного з діяльністю НЗААТУ ім. П. Вірського.

Підсумовуючи викладений у науковій розвідці матеріал, наголосимо на наступних висновках. Історіографічний період 2010–2020 рр., пов'язаний з мистецьким доробком НЗААТУ ім. П. Вірського, представлений монографіями та публікаціями сучасних вітчизняних дослідників: Т. Благової, О. Бурковського, Н. Вадясової, Д. Вернигора, Ю. Вернигора, Є. Досенка, М. Курінної, В. Литвиненка, Є. Роя, Р. Савченка, Н. Семенової, В. Чернеця, В. Шульгіної, В. Шумілової та ін. Ними було розглянуто життєвий і творчий шлях балетмейстерів, які працювали у Державному ансамблі танцю УРСР (П. Вірський, М. Вантух), проаналізовано основні етапи формування їхніх мистецьких концепцій, визначено пошуки постановників у площині нетипових композиційних закономірностей, простежено динаміку розвитку музично-хореографічної драматургії сучасних танцювальних вистав НЗААТУ ім. П. Вірського тощо.

Наголосимо, що представлена наукова розвідка, не претендує на повноту

репрезентації наукового матеріалу. Отже, вивчення історіографічних джерел, пов'язаних з діяльністю НЗААТУ ім. П. Вірського, вимагає подальшої дослідницької уваги та оприлюднення наукових висновків на сторінках авторських та колективних монографій і публікацій.

Примітки

¹ Розглядаючи діяльність колективу до 1990-х рр., будемо використовувати його стару назву – Державний ансамбль танцю УРСР.

² З 1959 року – заслужений, з 1971 – академічний.

Література

1. Благова Т. Динаміка формування концептів професії балетмейстера в Україні (на матеріалі творчості П. П. Вірського). Вісник Житомирського державного університету імені І. Франка. Серія : педагогічні науки. 2016. Вип. 4 (86). С. 24–29.

2. Боримська Г. Самоцвіти українського танцю. Київ : Мистецтво, 1974. 136 с.

3. Бурковський О. Завжди в дорозі. Київ : Преса плюс, 2013. 128 с.

4. Вадясова Н. В., Чернець В. Г., Шульгіна В. Д. Мистецько-педагогічна школа видатного діяча української культури Мирослава Вантуха. Київ : НАКККіМ, 2012. 152 с.

5. Вернигор Д. Український танок – світова візитівка (до ювілею Національного заслуженого ансамблю танцю імені Павла Вірського). Україна дипломатична : щорічник. Вип. 19 / ред. А. Денисенко. Київ : Логос, 2018. С. 757–766.

6. Козиренко Л. Українські «зірки» і Південний хрест. Київ : Видавництво політичної літератури України, 1967. 172 с.

7. Козловский Н., Бальтерманц Д. Государственный заслуженный ансамбль танца Украинской ССР. Київ : Гос. из-во изоб. искусства и муз. лит. УССР, 1960. 70 с.

8. Курінна М. Валерія Вірська: «Ми були справжні діти війни...». Студії мистецтвознавчі. Ч. 3 (63). 2018. С. 82–86.

9. Курінна М. Павло Вірський та Державний заслужений академічний ансамбль танцю України в розсекречених документах з архіву органів держбезпеки УРСР. Українське мистецтвознавство. 2019. Вип. 19. С. 230–241.

10. Литвиненко В. А. Трансформація української народної хореографії та її концептуалізація в театрі танцю Павла Вірського : автореф. дис. ... канд. мистецтвознавства : 26.00.01 «Теорія та історія культури». Київ : НАКККіМ, 2017. 22 с.

11. Павло Вірський : [життєвий і творчий шлях] / упоряд. Ю. В. Вернигор, Є. І. Досенко. Вінниця : Нова книга, 2012. 318 с.

12. Павлюк Т.С. Українське балетмейстерське мистецтво другої половини ХХ століття : дис. ... канд. мистецтвознава : 17.00.01 «Теорія та історія культури». Київ : ДАКККіМ, 2005. 199 с.

13. Рой С. Риси симфонізму в театралізованих композиційних структурах народно-сценічної хореографії Павла Вірського. *Культура і сучасність*. 2015. № 1. С. 99–107.

14. Савченко Р. Використання принципів художнього реалізму у балетних виставах 1930-х років на прикладі балетмейстерської діяльності Павла Вірського та Миколи Болотова. *Наукові записки [Національного педагогічного університету імені М.П. Драгоманова]. Серія : Педагогічні науки : зб. наук. статей*. Київ : Вид-во НПУ ім. М.П. Драгоманова, 2017. Вип. СХХХVI. С. 214–222.

15. Семенова Н. М. Принципи балетмейстерської творчості Павла Вірського та їх вплив на розвиток українського балетного театру. *Культура України*. 2014. Вип. 45. С. 156–165.

16. Станішевський Ю. Геній українського танцю. *Урядовий кур'єр*. 2005. № 37. С. 8–9.

17. Станішевський Ю. На крилах танцю. *Культура і життя*. 2009. № 10. С. 1.

18. Станішевський Ю. Окрилені генієм Павла Вірського. *Музика*. 1997. № 5. С. 26–28.

19. Станішевський Ю. Павло Павлович Вірський. Народний артист СРСР. Київ : Держ. вид-во образ. мистецтва і муз. літ. УРСР, 1962. 46 с.

20. Станішевський Ю. Три ювілеї ансамблю. *Музика*. 2003. № 5–6. С. 22–23.

21. Цветкова Л. Ю. Творча спадщина П. П. Вірського як невичерпне джерело розвитку мистецтва танцю. Вплив творчості П. П. Вірського на розвиток національної хореографії : наук.-практ. конф., Київ, 26 лютого 2005 р. Київ, 2005. С. 20–23.

22. Шумілова В. В. Початковий етап становлення творчої особистості Мирослава Михайловича Вантуха (до 80-річчя від дня народження). *Міжнародний вісник: культурологія, філологія, музикознавство*. 2018. Вип. II (11). С. 199–204.

References

1. Blagova T. O. (2016). Dynamics of the Concepts Formation of the Profession of Choreographer in Ukraine (on the Material of Creativity of P. Virsky). *Visnyk Zhytomyrskoho derzhavnogo universytetu imeni I. Franka. Seriya : pedahohichni nauky*. 4(86), 24-29 [in Ukrainian].

2. Borymska G. (1974). *Gems of Ukrainian dance*. Kyiv: Mystetstvo [in Ukrainian].

3. Burkovsky O. (2013). *Always on the road*. Kyiv: Press Plus [in Ukrainian].

4. Vadyasova N.V., Chernets V.G., Shulgina V.D. (2012). Art-pedagogical school of the outstanding figure of Ukrainian culture Myroslav Vantukh. Kyiv: NAKKKiM [in Ukrainian].

5. Vernyhor D. (2018). Ukrainian dance – global hallmark (dedicated to the anniversary of the National Honoured Dance Ensemble of Pavlo Virskyi). *Ukraina diplomatychna : shchorichnyk*. Kyiv : Logos, 19, 757–766 [in Ukrainian].

6. Kozyrenko L. (1967). *Ukrainian "stars" and the Southern Cross*. Kyiv: Vydavnytstvo politychnoi literatury Ukrainy [in Ukrainian].

7. Kozlovskiy N., Baltermants D. (1960). *State Honored Dance Ensemble of the Ukrainian SSR*. Kiev:

Gos. iz-vo izob. iskusstva i muz. lit. USSR [in Russian].

8. Kurinna M. (2018). Valeriya Virska: We Were Real-Life War Children... . *Studii mystetstvoznavchi*. 3(63). 82–86 [in Ukrainian].

9. Kurinna M. (2019). Pavlo Virsky and the State Honored Academic Dance Ensemble of Ukraine in declassified documents from the archives of the state security bodies of the USSR. *Ukrainske mystetstvoznavstvo*. 19. 230–241 [in Ukrainian].

10. Lytvynenko V.A. (2017). Transformation of Ukrainian Folk Choreography and its Conceptualization at Pavlo Virsky's Theater of Dance. Extended abstract of candidate's thesis. Kyiv: NAKKKiM [in Ukrainian].

11. Pavlo Virsky: [life and creative way] (2012). *Vynnytsia: Nova knyha*, [in Ukrainian].

12. Pavlyuk T.S. (2005). *Ukrainian ballet-master the second part of the XXth on century*. Candidate's thesis. Kyiv: DAKKKiM [in Ukrainian].

13. Roy E. (2015). Symphonic elements in theatrical compositions structures of Pavlo Virsky folk choreography. *Kultura i suchasnist*. 1. 99–107 [in Ukrainian].

14. Savchenko R. (2017). Application of the principles of artistic realism in ballet performances of the 1930s by the example of choreography of Pavlo Virsky and Mykola Bolotov. *Naukovi zapysky Natsional'noho pedahohichnoho universytetu imeni M.P. Drahomanova. Seriya : Pedahohichni nauky : zb. nauk. statey*. Kyiv : Vyd-vo NPU im. M.P. Drahomanova, XXXXVI. 214–222 [in Ukrainian].

15. Semenova N.M. (2014). Principles of choreography of Pavel Virsky and their influence on the development of Ukrainian ballet theater. *Kultura Ukrainy*. 45. 156–165 [in Ukrainian].

16. Stanishevsky Iu. (2005). Genius of Ukrainian dance. *Uriadovy kurier*. 37. 8–9 [in Ukrainian].

17. Stanishevsky Iu. (2009). On the wings of dance. *Kultura i zhyttia*. 10. 1 [in Ukrainian].

18. Stanishevsky Iu. (1997). Winged by the genius of Pavlo Virsky. *Muzyka*. 5. 26–28 [in Ukrainian].

19. Stanishevsky Iu. (1962). *Pavlo Pavlovych Virsky. People's Artist of the USSR*. Kyiv: Derzh. vyd-vo obraz. mystetstva i muz. lit. URSR [in Ukrainian].

20. Stanishevsky Iu. (2003). Three anniversaries of the ensemble. *Muzyka*. 5–6. 22–23 [in Ukrainian].

21. Tsvetkova L. Iu. (2005). Creative heritage of P.P. Virsky as an inexhaustible source of development of dance art. The influence of P.P. Virsky's work on the development of national choreography: scientific-practical. conf. Kyiv, 20–23 [in Ukrainian].

22. Shumilova V.V. (2018). The initial stage of the formation of the creative personality of Miroslav Mikhailovich Vantukh (on the 80th anniversary since his birth). *Mizhnarodnyy visnyk: kul'turolohiya, filolohiya, muzykoznavstvo*. II(11). 199–204 [in Ukrainian].

*Стаття надійшла до редакції 10.02.2021
Отримано після доопрацювання 17.03.2021
Прийнято до друку 24.03.2021*